

ner, *Diz. Et. Sdo.* II, 8).³

En una cèdula de 1937, davant les proves acumulades de l'antiguitat del *llambre* i *llambregar* marítics, ja m'apuntava: tot plegat pot venir de l'antic *lambre* 'ambre'. No he fet des de llavors sinó anar veient més clar que això és evident, i que no sols soluciona el problema etimològic d'aquest verb, sinó el de *llambregar* indirectament; puix que *llambregar* el defineix *AlcM a)* com «emetre una llum fosforescent les aigües»: l'ambre és una resina translúcida i de colors notables, més o menys brillants, i usada com a jozell (doncs, brillant), i encara sovint folrada o filada amb or.

Com dic a *AMBRE*: «com en tants arabismes hi ha gué tendència a pendre-ho en la forma proveïda d'article, *al-ánbar*, i en resultava *lambre*, que veiem en ---» (cito docs. dels Ss. XIV i XV, ultra la *Quaresma* de StVicentF etc.). Que aquesta *l-* es pronuncïa ben aviat *l-* ho veiem pel que dic en aquell article, i ho comprova un doc. ross. de 1568: «olivetes de coral y de *llambre*» (nova prova de l'ús en joieria, junt amb el coral) (*InuLC*). Citem encara JRoig: «Un jorn plorava, / dix-li —Per què?— / --- / Dix: —Bé-m fartau / --- / lexau-me star— / Volent restar / sens del tot rompre, / yo só qui compre / alfarda, treça, / listada peça / --- crespina, trena, / collar, cadena, / coral e *lambre*, / àloes, ambre, / prou adzebeja ---» (*Spill*, 2163).⁴

Altrament l'aglutinació no fou solament del català sinó també fr. ant. *lambre* (en *Claris et Laris*, text lorrenès de 1268, *ARom.* IX, 29), oc. *lambre* o *ambra* (*ZRPh.* XLVII, 422), cast. antic (*a*)*lámbar* etc. (*DECH* I, 238). Per tant no és estrany que creacions semblants a la del nostre *llambregar/llambregar* s'hagin desenrotllat en altres llenguatges, especialment hispànics: port. dial. *alambarar* intr. «arder, incendiar-se», *lambra* 'flama, flamarada' (Ervedosa-de-Douro, *RLus.* XXVII, 118), salm. *alambrar* «despejar el cielo (el sol)», «clarear el cielo al dejar de llover»⁵ (Lamano, ja mj. S. XVIII, Torres Villarroel, *DHiAcEsp.*).

Així mateix en dialectes bascos: lab. *lanbo* «lamba», bnav. id. «oscuridad» (Oihenart), i *lanbro* «miopia», en el Baztan i pobles escadussers del guip., bisc. i lab.; «catarata de los ojos», en guip. comú, i ahora bisc. i guip. *lanbrotu* «oscurecerse, velarse con la niebla»; a Markina *lanbrau* «quedarse corto de vista»⁴⁵ (*Azkue*; Van Eys, *Dict.*, p. 244 etc.): reconec que en basc hi pot haver suma amb mots d'un altre origen però de tota manera Uhlenbeck (*Vgl. Lautl. d. bk. dial.*, 63) dóna fortes raons per creure que és *lanbr-* la forma primitiva i la pèrdua de *r* és secundària. En fi en el *TdF* (com si fos variant de *lampejà* 'llampegar') se cita un llgd. *lambrejà* «éclairer, scintiller», del qual caldrà fer la crítica per si es tractés d'una altra cosa. De tota manera el provençal *lambrejà* marca una lluisor súbita o passatgera i aquí de nou sembla tractar-se realment del nostre *lambre*. < *ambre*-. «tout-d'un cop *lambrejo*, / e deforo apareis, dreissado en plen jardin / uno superbo taulo ---»⁶, *Calendau* XI, 10.2.⁶

DERIV.: *Llambretgar* 'fer bellugar la vista' (*sempre llambretgues els ulls*) en l'empordanès de Llofriu: ve

per un fet fonètic adotzenat de *llambretgar* (superflu cercar-hi influència del nom *Lambert, AlcM*), que tant pot ser derivat directe de *llambre* com compromís entre *llambregar* i **llambretejar*. *Llambrar*; *llambrada* emp. (*AlcM*). *Llambreig* (de les aigües, metalls i pedres precioses, *DAG*); *llambrejadissa*; *llambrejador*; *llambrejant*, veg. supra. *Llambregueig*; *llambreguejar*; *llambrec*. *Llambregada*, veg. supra. *Llambre*, veg. supra i: «lluenter de peix que es mou dins la mar» a Mall. (*AORBB* II, 341); 'resplendor ardent' men. «--- trobà llum ambè, un foc alegre, es sopar a punt, sa Cova com un *llambre*, sa Nuvia arromangada i cara-alegra ---», Camps Merc. (*Folkl. Men.* II, 16).

Llambrenc val. N. 'prim, nervut, escardalenc', *Suera* (1961), *cabra llambrenca* a Calaceit (*AlcM* II, 782a, s. v. *cabra*), *llambrenc* «esvelt i àgil de moviments» (Tort., Benassal, Milla.), això últim sobretot l'enllaça amb la idea de llum vibrant i mirada ràpida, de *llambregar/llambregar*; però d'altra banda, cf. basc roncalès *lenbreiño* «animal que tiene el vientre muy metido» (*Azkue*) i el cogn. cast. *Membreño*, cf. cast. ant. *niembro* < *miembro*, i, amb dissim. agreujada, port. *lembrar* abans *nembrar* MEMORARE; altrament cf. cast. *membrudo* 'robust, nervut'; o bé podria haver-hi transformació d'un **nervenc* 'nervut'. Cosa semblant es pot dir de *llambresc* «leuger, àgil de moviments» (*és un vell que encara va molt llambresc*) que el *DAG*. reporta de Mataró i *AlcM* de Vallès i Penedès; però ací el matís ens fa decantar més cap a *llambrejat*; i de retop, pensem el mateix de *llambrenc*.

I així continuem amb el mall. *llambriner* «bellugadís, desxonit i enjogassat» (Moll, *AORBB* III, 11) «mujeriego» (*DAG*.) i *llambrinera* «coqueta, casquivana» (id.): «n'ets guilant i bella jove / i tot quant dus t'està bé: / ja ho podrà esser, *llambriner*, / es fadrí que podrà fer / capçal de sa teua cova!» [= *coa* 'trena'], Moll (*Amoroses*, 3); «quins noys més desxonits y *llambriners* per donar testimoni de la llengua», *AMAlcover* (*BDLC* IV, 314; aproximadament 'interessant', id., id. XII, 88); Moll creu que ve de *llambri* 'jovencell, fadrí', que s'hauria dit a Palma, i *llambri* 'cuc de fang' que es diu a Eivissa; el qual vindria de LUMBRICUS, que com és sabut dóna *llombric* o *llambric* a gran part del cat. occ., i que ja es documenta en el S. xv.

Però com que això no consta per res a Mallorca o Menorca, com que la pèrdua fonètica de la *-c* no és possible, i com que el significat de 'femeller, coqueta' o bé 'espavilat' o 'jovencell' no té res a veure amb un cuc de terra, mentre que poden ser fàcil evolució del sentit de moviment vibrant del *llambreig*, hem de creure que l'etimologia es troba en aquest; no neguem que hi hagi relació amb els anteriors *llambresc* i *llambrenc*, però si realment hi ha encreuament o contaminació és en la direcció genètica oposada; men. *allambriinat* 'gentil', 'fantasiós' (de vegades gairebé 'pretensions'), *BDLC* XIV, 165.

Llambrega 'crenilabrus melanocercus', en la llista de peixos del *Archivo* de Dénia (P. Chabàs II) 155) aplegat amb *amprea* i cast. *lamprea* 'llampresa': segons